ביאורי הפסוקים בפרשת ויקהל־פקודי על דרך העבודה

בספה"ק "תפארת שלמה"

(ליום ההילולא כ"ט אדר)

הכהן הגדול מאחיו רבינו שלמה מרדומסק זי"ע, בונה יסודות פירושיו לפסוקי התורה, על סמך גילוי תורת אור שבעת הימים רבינו הבעש"ט הק' זי"ע ותל־מידיו הק', בדבר "מעלת הצדיק יסוד עולם, אשר מראשית בריאת העולם כן היה רצונו יתברך שמו, שיהיה כן בכל דור ודור צדיק הדור", הימנו נובעת ההשפעה הרוחנית והגשמית כאחד, ועל ידו העולם ניזון ומושפע — צדיק בכל הדורות.

בחירת הצדיק האמור־מותנית בנכונותו למסור נפשו בפועל ממש "עבור כלל ישראל לטובת הדור" על דרך מה שנאמר: לבי לחוקקי ישראל **המתנדבים בעם** ברכו ה' (שופטים ה, ט) כלומר, חוקקי ישראל הם רק אלו המתנדבים בעם, בבחינת נדבה שהיא נכונות מיידית — הרי **זו**, בניגוד לנדר שהוא התחייבות לזמן רחוק — הרי **עלי**, כי זה המתנדב "מוכן תיכף" כאמירת: הרי זו — מיד "ללכת עבורם — עבור העם — לחיי עולם הבא במסירות נפש, וזהו ענין: המתנדבים בעם **ברכו ה'** — שבכוחם להר־ריד השפע לטובת הדור".

מעלותיו של הצדיק הן רבות, אך אחת החשובות ביותר שבהן, היא בהיותו "מקוה טהרה לישראל" בבחינת מעיין המטהר. וזה שאמרו ז"ל (אבות ו, א) שכל הלומד תורה לשמה נעשה כמעיין המתגבר "כי ענין המעיין, הגם כי כל מימות שבעולם חולפים ועוברים עליו, עודנו עומד בחזקת טהרה, להיות מטהר כל הטובל בו" וכך הוא גם הצדיק שבכחו לטהר "לכל הבאים אליו", אך תנאי אחד בדבר, והוא "שהבא אל הצדיק, צריך להיות שפל בעצמו כמו אזוב, וע"י זה יטבול רמים — הוא התורה של איש טהור — הוא הצדיק".

המשמעות העמוקה של דברי קדשו היא, כי מאחר שהצדיק "הוא כולל הדעת של הדור", לפיכך בכחו לטהר את דורו בטהרת מ־הדעת, היא הטהרה הרוחנית, כדוגמת המעיין המתגבר על כל המכשולים, ועל ידו נטהרים כל הנלוים אליו וחוסים בו "מכל הפגמים" בהיותו שורש ומקור הדעת והטהרה של דורו.

תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה' (שמות לה, א־ב) וכבר הקשו המפרשים למה הקדים משה את אזהרת השבת לציווי מלאכת המשכן, אמנם כפי מה שנתבאר יובן היטב, שרמז להם הרועה הנאמן בכך. שאמנם בחיים חיותו בכוחו לתקן להם את בחינת הדעת שלהם, אך "לא לעולם יהיה יחד עמהם, ומה יעשו הדורות הבאים אחריו", לפיכך סמך מצות אזהרת שבת, משום שגם בכח השבת לתקן את בחינת הדעת, שהרי נאמר לגבי שבת: **לדעת** כי אני ה' מקדשכם (שם לא, יג) "בי **גם כח** השבת־הוא בבחינת צדיק יסוד עולם — כוחו של משה, אשר אתפש־טותיה בכל דרא, להיות גם כן מקוה טהרה לישראל, לתקן בחינת הדעת לנכון", ולכן בכל שבת מחזיר משה לבני ישראל את האורות שנטל מהם, כמובא בכתבי האריז"ל (שם).

הרי לפנינו כי כאשר דבקים בצדיק ומת־קשרים בקדושת השבת באזהרה ממלאכה — סור מרע, ובאמצעות קידוש השבת כהלכתה — עשה טוב, זוכים לתיקון פגם הדעת, שהיא הטהרה הרוחנית בשלימות, וכשם שמשה רבינו תיקן והשלים את הענפים של דורו שהיו תלויים בו "והיה מקהיל דעתם אל דעתו", בכך נתקנו בשלי־מות, כך היא סגולת כל צדיקי הדורות, אשר נשמתו מתפשטת בהם בכל דור, לטהר את ישראל ולתקן את דעתם, באמצעות קדושת השבת כאמור.

ופניהם איש אל אחיו — תפילה לטובת חבירו מתקבלת

בהמשך הפרשה נאמר: ויהיו הכרובים פורשי כנפים למעלה סוככים בכנפיהם על הכפורת ופניהם איש אל אחיו (שמות לז, ט) ושוב, משון לנו ה"תפארת שלמה" יסוד גדול בהלכות תפילה, שעל ידו זוכים לכך שהתפילה מקובלת ורצויה לפניו יתי.

ראשית, קובע הוא כי פרישת הכנפיים למעלה — הנאמרת בכרובים — רומזת על גודל ערך מעלת התפילה, שהרי פריסת הכנ־פים מורה על כך, כדרך שנאמר: ובפרשכם כפיכם וגו' (ישעיה א, טו) והכוונה היא לתפילה, כמו שפירש הרד"ק זללה"ה (שם) "פרישת כפים היא לתפילה, כמו: אפרוש את כפי אל ה' (שמות ט, כט)", וכך גם מצינו בחז"ל (ברכות לב, ב) שלמדו מפסוק זה כי תפילה גדולה מקרבנות.

והנה מה שנאמר: סוככים בכנפיהם רומז על תפילת בני ישראל "להגן בתפילתם ולעורר רחמים ע"י זה", אך בתנאי: ופניהם איש אל אחיו "להסתכל על טובת חבירו". וכאן בונה הוא יסוד מוצק על ענין התפילה בכללות "כשאדם מעורר רחמים בתפילתו על חבירו, אזי היא קרובה להתקבל, לעורר הרצון והחסד מלמעלה", מה שאין כן בשעה שכל מעייניו של האדם נתונים "רק לעצמו ולטובתו, אזי הוא רחוק מאוד שתעלה תפילתו למעלה לרצון".

ממקומו הוא יפן ברחמים, ע"י: משרתיו שואלים זה לזה

ביסוד זה הוא מאיר את נוסח הקדושה בתפילת המוספין: משרתיו שואלים זה לזה וכו' ממקומו הוא יפן ברחמים, כי נרמז על "משרתיו הם הצדיקים האמיתיים עובדי ה' באמת, שלא על מנת לקבל פרס — לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, כי בזה (היינו גם אם מצפה לתשלום שכר בעולם הבא) עודנו עובד את עצמו, רק המשרתים ועושי רצונו יתברך שמו באמת, הם מצפים רק לרוממות הבורא ב"ה, לזה הם שואלים זה לזה — שואלים בתחנונים ובתפילה לראות טובת חבירו", כי השאלה והבקשה היא רק: **זה לזה** — על חבירו ולא על עצמו לפיכך מתקבלת תפילתם, וממקומו־הוא יפן ברחמים "שמתעוררים הרחמים הגדולים מכתר עליון, ולזה אומרים דבר זה בקדושת כתר בתפילת מוסף שהוא בחינת תוספות, להביא השפע מחסד עליון (בחינת הכתר) להוסיף השפעות טובות, על ידי גודל התעוררות אהבת רעים".

ה"תפארת שלמה" מבסס יסודו זה על הכתוב: כמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים ד, ח) נתת שמחה בלבי מעת **דגנם ותירושם** רבו, ששמחתו היא על ריבוי השפע **לזולת**, בהוסיפו "וזה שייך בכל עניינים, כי גם בתורה ותפילה צריך להיות מגמת חפצו לראות במעלת חבירו", לפנינו לימוד והנהגה של רצון לראות בגדלות ובטובת חבירו.

על־פי האמור הוא מפרש את הכתוב: ויגדל משה ויצא אל אחיו (שמות ב, יא) ופירש"י ז"ל: "הראשון (שם, י: ויגדל הילד) לקומה, והשני לגדולה", כי **"מחמת שהיה כל אחד ואחד מבני ישראל בעייניו כמו אחיו ממש, לכן זכה לגדולה, להיות מנהיג הדור"**. כלומר, הגדלות וההנהגה מותנית בכך שירצה תמיד לראות אך ורק בטובת חבירו, ולא בטובת עצמו, וזוהי המשמעות של הכרובים הפורשים כנפיהם, רמז לתפילה — אך: ופניהם איש אל אחיו — אך ורק למען האחרים, שהם כולם בעיניו כאחיו ממש.

ויהי המשכן אחד — אחדות למעלה ולמטה

בהתאם לכך מפרש הוא את הכתוב: מקבילות חלולאות אחות אל אחות וגו', ויחבר את היריעות אחת אל אחת בקרסים ויהי המשכן אחד (שם לו, יב־יג) בתור הוראה לעורר אחדות בלב כל ישראל, שהרי **"על ידי האיתערותא דלתתא באחדות עם כל אחד ואחד מבני ישראל, אנו מעוררים גם כן למעלה הייחוד**, ויהי המשכן אחד — פירוש, **שישכון בתוכנו אחדות הבורא ב"ה"**.

הרי לפנינו שהדאגה לטובת הזולת, היא זו הנלמדת מהכרובים והמשכן, וזו היא סגולתה של אחדות שנותן דעתו לטובת חבירו, ובאופן זה התפילה רצויה ומקובלת, ובכך תלויה מעלת הצדיק שבדור כמו שפירש (בפרשת שמות ד"ה ויגדל משה ויצא אל אחיו) שגדלות הצדיק הוא "שצריך כל אחד להיות בעיניו כאחיו — וזו היתה גדלות משה כאמור — ואף אם הוא חוטא צריך לכפר עליו, ולהשפיע עליו טובות", כי "עיקר מעלת הצדיק כשהוא מקושר באהבת ישראל, שיהיה כל אחד ואחד מבני ישראל נדמה לו כאחיו.

שתשרה שכינה במעשי ידיכם — בבית ובשדה

בסיום מלאכת המשכן נאמר בפסוק: ויברך אותם משה, ופירש"י ז"ל: "יהי רצון שתשרה שכינה במעשי ידיכם, ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו", וכאן מאיר עינינו ה"תפארת שלמה" בכמה אופנים. ראשית, כי הברכה אינה מוגבלת רק על מעשה המשכן, שתשרה בו השכינה, אלא **"גם על מעשי ידיכם, אשר בבתיכם תשרה השכינה והברכה"** ונימוקו עמו "אחרי אשר כבר הרימותם את תרומת ה' לנדבת המשכן, אם כן מעתה תחול גם הברכה על הנותר" — מה שנשאר לכם, "כי כן דרך התרומה, חיטה אחת פוטרת את כל הכרי, ובעל הבית מתברך על ידה".

מקרא מפורש מסייע בידו, כמו שהבטיח הנביא מלאכי (ג, י) ובחנוני נא בזאת זגו', והריקותי לכם ברכה עד בלי די. זאת ועוד, לאחר וידוי המעשר נאמר בתורה: השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל, ואת האדמה אשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש (דברים כו, טו) וכל זה מהטעם הפשוט והמובן, "כי כשנותן חלק הגבוה, תשרה הברכה על הנשאר מעתה".

בהתאם לכך הרי ברכת רועה ישראל: שתשרה שכינה במעשי ידיכם, כוללת את כל מעשי ידי האדם "בבית ובחוץ", והיינו שתכוונו "הכל לשמים לצורך גבוה, לצדקה ולהוצאות בניו לתלמוד תורה וכדומה, שיהיה זה מקום להשראת השכינה במעשי ידיכם ולברך אתכם".

וזוהי גם הכוונה בכתוב: ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו, ומעשה ידינו כוננהו (תהלים צ, יז) כי כאשר מעשה ידיו של האדם, יהיו בכוונה הרצויה לשם שמים, אזי יכונן הקב"ה את מעשי ידיו של האדם "ומעשה ידינו כוננהו — תשרה השכינה עליהם".

התרת השכינה ממאסר הגלות

כוונה נוספת — מוסיף ה"תפארת שלמה" — בברכת משה רבינו, שיכוונו במעשיהם לאוקמי שכינתא מעפרא, בייחוד קוב"ה ושכינתיה, "כי זהו עיקר הפעולה של הצדיקים בעולם העשיה בכוונה הראויה לאוקמי שכינתא מעפרא".

והוא שנאמר על־ידי נעים זמירות ישראל בתהלותיו: בצר לי **אקרא ה' ואל אלקי** אשוע ישמע מהיכלו קולי, ושועתי לפניו תבא באזניו (תהלים יח, ז) כלומר, אם וכאשר בעת צרה חלילה, מסיר האדם את הדאגה לצערו הפרטי, וכל כוונתו אינה לעצמו, אלא לצורך גבוה למען השכינה — המצירה ומצטערת בצערם של ישראל: בצר לי אקרא ה' "למעלה לתקן השכינה עם דודה", אז בודאי: ישמע מהיכלו קולי ושועתי לפניו תבא באזניו — ישמע קול שועתי לפניו.

והוא שברכם: יהי רצון שתשרה שכינה במעשי ידיכם "להתיר השכינה ממאסר הגלותי" — תשרה מלשון: תשרי ותשבוק, שהוא התרה וביטול הכבלים כביכול בו היא נתונה, בגלל העוונות, וכיצד משחררים את השכינה באמצעות שלימות המעשים "על ידי מעשה ידיכם, על ידי התורה והמ־צות".

השייית יזכינו לכך בזכות אוהבם של ישראל הכהן הגדול מרדומסק זי"ע שתשרה השכינה ותצא מגלותה ויתברכו מעשי ידינו בכל הענינים לטובתם ורווחתם של ישראל בני א־ל חי אכי"ר.

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל — תיקון פגם הדעת

לאור האמור מבאר ה"תפארת שלמה" את ענין מה שהקהיל משה רבינו את כל עדת ישראל, שהרי המשכן בא לכפר על חטא העגל שפגמו בבחינת הדעת, ומובא בכתבי האריז"ל ("ליקוטי תורה" כי תשא ובסידור האריז"ל בכוונת ישמח משה במתנת חלקו) שכתוצאה מפגם הדעת נטל מהם משה רבינו את אלף האורות שזכו בקבלת התורה, והוא שנאמר: ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב (שמות לג, ו), ועל כן הקהיל אליו את כל עדת ישראל, ורמז להם "כי הצדיק הוא כולל הדעת של הדור" ובכוחו "לתקן להם את בחינת הדעת שלהם, כמו שמסיים — את הציווי — בפסוק: ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה (שם, כ)", והיינו כי **עדת אותיות דעת**, בהיות משה שורש הדעת, ועל ידו נתקנו ישראל ויצאו לפניו בתיקון הראוי והשלם.

וזוהי הסמיכות של אזהרת שבת למלאכת המשכן, כמו שנאמר: אלה הדב־רים אשר צוה ה' לעשות אותם, ששת ימים

ויהי המשכן אחד — אחדות למעלה ולמטה

בהתאם לכך מפרש הוא את הכתוב: מקבילות חלולאות אחות אל אחות וגו', ויחבר את היריעות אחת אל אחת בקרסים ויהי המשכן אחד (שם לו, יב־יג) בתור הוראה לעורר אחדות בלב כל ישראל, שהרי **"על ידי האיתערותא דלתתא באחדות עם כל אחד ואחד מבני ישראל, אנו מעוררים גם כן למעלה הייחוד**, ויהי המשכן אחד — פירוש, **שישכון בתוכנו אחדות הבורא ב"ה"**.

הרי לפנינו שהדאגה לטובת הזולת, היא זו הנלמדת מהכרובים והמשכן, וזו היא סגולתה של אחדות שנותן דעתו לטובת חבירו, ובאופן זה התפילה רצויה ומקובלת, ובכך תלויה מעלת הצדיק שבדור כמו שפירש (בפרשת שמות ד"ה ויגדל משה ויצא אל אחיו) שגדלות הצדיק הוא "שצריך כל אחד להיות בעיניו כאחיו — וזו היתה גדלות משה כאמור — ואף אם הוא חוטא צריך לכפר עליו, ולהשפיע עליו טובות", כי "עיקר מעלת הצדיק כשהוא מקושר באהבת ישראל, שיהיה כל אחד ואחד מבני ישראל נדמה לו כאחיו.

ישיבה דמחזיקי הדת דחסידי בעלזא ב.פ.
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ברכת מזלא טבא וגדיא יאה

בשם רבנן ותלמידיהון, שמחים אנו לחביע את איתולנו הכנים מעומק הלב, למע"כ תאי גברא יקירא, הרבני הנגיד המפואר, יקר רוח ומאוד נעלה, מחולל בתשבחות ומעוטר במעלות רמות, לבו הביוב ער ופתוח לכל דבר שבקדושה בכלל ולבית בעלזא בפרט, מזושובי תומכי מוסדתנו חקי, מקיירי אנ"ש ותושבי הועסט

מוה"ר **אברהם צבי חיים רייז** הי"ו

וזוגתו הכבודה רודפת צדקה וחסד אשת חיל מנב"ת שתחי'

ולכבוד אביו היקר הרה"ח הנעלה הנגיד הנכבד כביר המעש לתורה ולחסד מיקירי אנ"ש בעיר אנטווערפן

מוה"ר **מרדכי רייז** הי"ו ומשפ'

ולכבוד חותנו היקר הרה"ח המעלה הנגיד המרומם, רודף צדקה וחסד ומוקיר רבנן, מתומכי מוסדתנו חקי ומחשובי תושבי הועסט סייד נ.י.

מוה"ר **לייבוש ווייגניעב** הי"ו ומשפ'

לרגל שמחת אירוסי **בתם נבחרתם** הכלה המחוללה והמושלמת שתחי' עב"נ החתן המצויין והמופלג בתורה, ומעוטר במעלות רמות מחשובי לומדי ישיבת פיר ירושלים, וישיבת נר ישראל בבאלטימאר

כמר **זאב דוב שמעון** הי"ו

בן חרבני היקר והנכבד מוה"ר **יחיאל מיכל סאמעל** הי"ו ומשפ'

ענבי חגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל

ויהי"ר שהחיוונו יעלה יפה ויפה ליפה לקשר של קייסא ולבנין עד, מתוך רוב נחת דקי שפע תענוג ושמחת בבריות גופא ונהורא מעליא מתוך רוב נחת דקי שפע תענוג ושמחת בבריות גופא ונהורא מעליא

כשאיפתכם הנשגבה וכברכת ידידים נאמנים ורעים אהובים

משה יודא אריי' ביגעלאייזען
פרעזידענט

אברהם יהושע הכהן ענגעל
וויינס פרעזידענט

שמואל משה גאלד
יו"ר וועד הפועל

משה גאנצפריד
מנכ"ל